Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

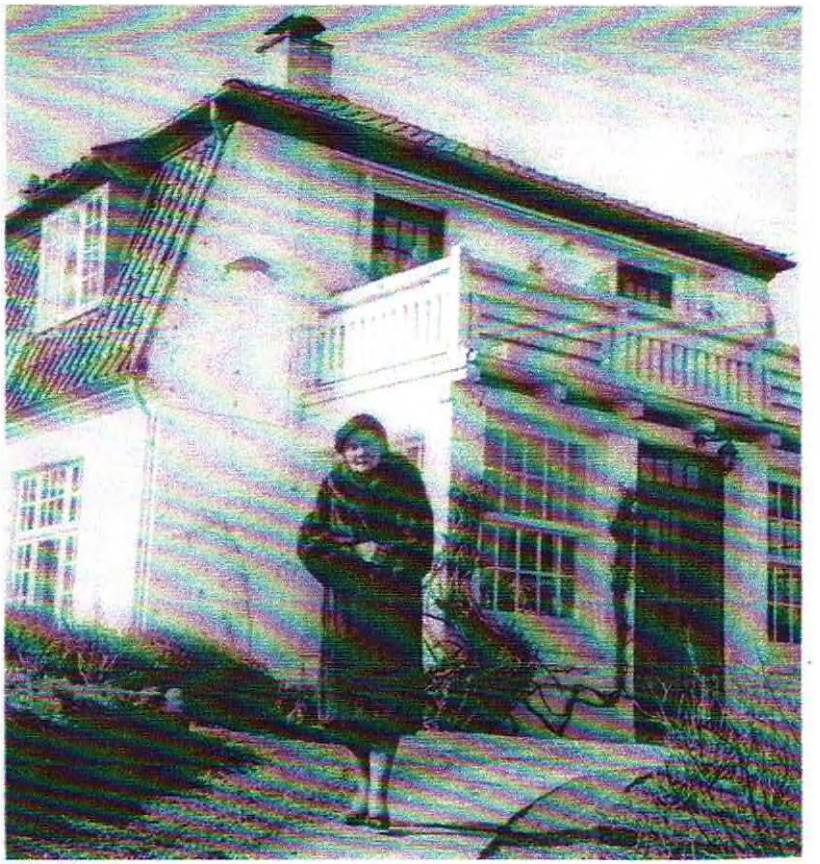
Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

Årsskrift 2007

Højbjerg – Holme Lokalhistoriske Samling

Dame Adeline Genée - Isitt

var en verdensberømt balletdanserinde med base i London, men med stærk tilknytning til Skåde Bakker nærmere bestemt Ildervej og Bekkasinvej.

Her følger et forsøg på – på en begrænset plads – at fortælle om et livsforløb på 92 år, et liv som bedst kan karakteriseres som eventyrligt.

Der var dog ikke meget eventyr over begyndelsen. Hun blev født 6-1-1878 i Hinnerup. Det var en tvillingefødsel, men broderen overlevede ikke. Nogle måneder senere blev den livskraftige pige døbt Anina Margrete Kirstina Petra. Der var ikke meget, der tydede på en karriere som balletdanserinde. Anina havde mange søskende, så forældrene Kirsten og Peter Jensen havde nok at se til med at skaffe det daglige brød til den store familie, men der var et godt sammenhold i familien, og forældrene havde evnen til at støtte børnene i deres udvikling.

I Hinnerup arbejdede faderen som vognmand og pottemager. Han var meget musikalsk og har måske også kunnet tjene en skilling ved at spille violin ved festlige lejligheder. Derhjemme benyttede han ledige stunder til at spille, så Anina (kaldet Nina) fik rytmen ind med modermælken. Hun har senere sagt, at hun kunne danse, før hun kunne gå! Faderen bemærker Ninas danselyst, og det lykkes ham at få hende til danseundervisning!

Som skrevet var sammenholdet i familien godt. Især føler Nina sig stærkt knyttet til sin knap 3 år ældre søster Johanne, og da Johanne begynder i skolen, lykkes det Nina at få lov til at følge hende i klassen trods aldersforskellen! Dette sammenhold varer hele livet, og det er forklaringen på balletdanserindens tilknytning til Ildervej, idet Johanne i 1903 bliver gift med grosserer Wilhelm Cortzen og senere bosat i villa "Rosenhøj" Ildervej 10, men mere om det senere.

I 1885 flyttede familien fra Hinnerup til Århus, og Nina begyndte i 2. klasse i Paradisgades skole hos kommunelærerinde Agnes Mørk, som hun senere jævnligt besøgte, når hun var i Skåde.

Sammenholdet i familien gjaldt ikke kun Nina og Johanne – også faderen Peter Jensen var stærkt knyttet til sin 2 år yngre broder, som hed Alexander. De 2 havde sammen med moderen boet i Horsens, og allerede i skoletiden fik Alexander kontakt med Horsens Teater. Han hjalp til, hvor han kunne, fik lov til at overvære forestillingerne, og manglede der et barn til en forestilling, ja så blev det ofte Alexander, der trådte til. Han afslørede snart, at han havde talent for at optræde – især når der skulle danses.

I 1864 kommer en turnerende balletskole til Horsens Teater. Alexander tager mod til sig og beder om optagelse i dansetruppen. Han bliver optaget og når lige at blive konfirmeret, inden han rejser med truppen. Nu begynder for ham et lykkeligt liv med ballet og teater, som det i denne sammenhæng ikke er muligt at referere. Dog må det fortælles, at Alexander som 18årig får forbindelse med en ældre teatermand og komponist – Richard Genée, som adopterer ham, og fra hans 19 års fødselsdag er navnet Alexander Genée. En adoption i den alder undrede mig, men jeg har senere læst, at Diana Benneweis – også i en sen alder - lod sig adoptere af Eva og Eli Benneweis, så i kunstnerkredse har det altså været brugt. Som 19årig optræder han for første gang i Danzig under navnet Alexander Geneé. Her træffer han den 6 år ældre Antonia Zimmermann. De danner par i vinteren 1869-70 og får stor succes. De følgende år turnerer de i hele Europa, og i april 1877 bliver de gift i Budapest. Året efter tager parret en måneds ferie i Danmark og besøger selvfølgelig storebror Peter i Hinnerup. Kirsten og Peter viser med stolthed deres yngste barn frem. Hun er omkring 6 mdr. gammel, og Alexander foreslår halvt i spøg, at han nok kunne lære hende at danse!

Antonia og Alexander forsætter deres succes ved at rejse rundt med deres balletselskab. Der var fart over feltet. I 1886 optræder

direktør Alexander Geneé med sit selskab blandt andet i 18 af de større byer i Europa.

I slutningen af året rejser ægteparret på ferie i København, og i julen besøger Alexander sin broder Peter, som nu bor i Århus. Nina er 8 år og er blevet en køn slank pige. De 2 brødre mindes deres samtale om Nina, da hun var et halvt år gammel, og de enes om, at moderen skal rejse til København med Nina, og at hun så skal være hos Alexander og Antonia julen over. Her befinder hun sig godt, selv om hun nok har savnet sin Johanne, og opholdet forlænges, idet de 2 ægtepar enes om, at Alexander og Antonia skal sørge for hende og hendes opdragelse, samt hvis det er muligt lære hende balletdansens kunst.

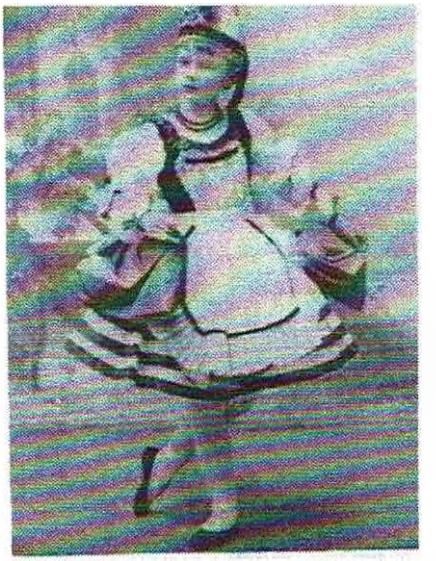

Antonia og Alexander Genée.

Hun blev hurtigt deres lille solstråle, da Antonia var meget glad for børn, og ingen selv kunne få.

Det viste sig snart, at Nina havde både fødder og krop til at blive balletstjerne. Dertil kom en god begavelse og en stærk viljestyrke, så Alexander og Antonia indretter i høj grad deres tilværelse på sådan en måde, at Nina får de bedste betingelser for uddannelse og udvikling. Da Nina er 10 år adopteres hun af plejeforældrene og får navnet Adeline Genée. Som 11årig debuterer hun i Kristiania (nuværende Oslo), og så går det bare derud af. Antonia holder op som aktiv danser som 45årig, men fortsætter som den kloge støtte og hjælp for sin mand.

I 1892 bliver Adeline konfirmeret i Tyskland. Her fortsætter hun sin uddannelse og optræden og begynder at danse hovedpartier i balletterne. Familien flytter senere til Berlin og derfra til München, hvor Alexander leder balletten. I 1897 får Alexander tilbudt et 6 ugers engagement for Adeline i London på Empire Theater til en gage på 25 pund om ugen og fri rejse for 2 personer. Tilbuddet passer fint med, at det er Alexander, der skal opsætte balletten, så familien følges ad til England.

Adelines første optræden i Kristiania 1889.

Adelines debut i London var fantastisk og bliver indledningen til en mere end 10årig tilknytning til det store teater. Hun er nu 19 år og må også bruge kræfter på at få lært det engelske sprog. Alexander og Antonia køber hus i London, hvor også Adeline bor. I år 1900 slutter søster Johanne sig til familien og bliver i London i 3 år. Johanne er uddannet modist. Hun bliver ansat i en stor forretning inden for faget, og også hun har stor succes med sit arbejde.

Adeline Genée og Hans Beck på "Det Kongelige Teater" 1902.

Det bliver 10 travle år med bl.a. speciel optræden for kongehuset i England – gæstespil i Schweiz – og i 1902 optrådte hun i sin ferie 12 gange på "Det Kongelige Teater" i København. Ved premieren var der i kongelogen 12 kongelige højheder, deriblandt Christian IX og kronprins Frederik – den senere Frederik VIII, og Adeline bliver nu omtalt som "Den største danserinde i verden".

I 1906 får Adeline et engagement i USA. For første gang er hun alene på turen. Alexander og Antonia fortsætter deres danseakademi i England. Senere på året, da Adeline er tilbage i London, får Alexander et tilbud om at sætte en ballet op i Philadelphia med Adeline som førstedanser. De tager begge til USA, men det har nok været med betænkelighed, at Adeline tager af sted. Hun har nemlig forlovet sig med den velhavende direktør Frank Nielson Isitt, der var medlem af direktionen for det verdensberømte Lloyds of London.

Også i USA har Adeline en fantastisk succes, og hun er den højest gagerede balletdanserinde i verden.

Adeline Genée og Frank Nielson Isitts bryllup 1910.

Tilbage i London planlægger de forlovede bryllup – trods Alexanders protester. Han formoder, at det er begyndelsen til enden for solodanserindens karriere. Den 11-6-1910 bliver Adeline gift med den 10 år ældre Frank og er nu engelsk stats-borger. Det er en meget fornem fest. Det er hertugen af Newcastle, der fører hende op ad kirkegulvet i Allehelgens Kirke i London, ligesom der er fornemme gaver fra det engelske kongehus. Den smukke brudekjole – hvid satin med perler - finder senere vej til villa "Rosenhøj". Ved en oprydning efter Johanne Cortzens død er den tæt på at gå til grunde, men en fremsynet person sørger for, at den bliver skænket til "Den Gamle By" i 1972. Her var den i 2004 den fornemste kjole ved en udstilling af brudekjoler gennem tiderne.

Efter bryllupsrejsen fortsætter Adeline sin karriere og er bl.a. i Australien og New Zeeland. Men Alexander fik ret i sin formodning, og i 1914 finder afskedsballetten sted i London. Her er Adelines mor til stede. Hun har ikke set datteren danse, siden Adeline dansede på "Det Kongelige Teater" i København 1902. Faderen var død mange år tidligere.

I de følgende år arbejder Adeline på at få engelsk ballet ind i fastere rammer, som man havde det i København og Paris. Med kongelig protektion lykkes det, og hun bliver i mere end 25 år præsident for "The Royal Academy of Dancing". I 1947 bliver hun æresdoktor ved Londons universitet. Allerede i 1923 tildeler Christian X hende medaljen "Ingenio et Arti".

I 1939 dør Frank Isitt, og året efter bliver Danmark besat. Det var meget hårdt for Adeline, men hun kaster sig ud i et arbejde for at knytte Danmark og England tættere sammen og er i en årrække præsident for "Anglo – Danish Society". Som tak for dette arbejde blev hun dekoreret med Frihedsmedaljen.

Allerede i august 1945 er hun tilbage på Ildervej. Hun befinder sig godt hos familien Cortzen, men hun har i mange år haft ønske om selv at eje et hus i bakkerne. Faktisk har hun siden 1928 ejet en grund i gå afstand fra Ildervej. Frank Isitt havde købt den og foræret den til Adeline. Huset bliver planlagt, og i november 1947

står det færdigbygget på bakken mellem Grumstolsvej og Hørhavevej – i dag Bekkasinvej 10. I foråret 1948 er Adeline igen i Danmark og tager sit nye hus, som hedder "Bakkehuset" i besiddelse. I den anledning er "Billedbladet" kommet på besøg, og det fremgår af interviewet, at den nu 70årige Adeline har solgt sit fornemme palæ ved Regent Park i London for at flytte til Hyde Park Hotel. Det fremgår også af artiklen, at Adeline under sine jyske ferier beskæftiger sig meget med håndarbejde f.eks. at brodere Petit Point, og når øjnene bliver trætte af de små sting, ja så strikker hun strømper til danske søfolk. Artiklen slutter: Adeline Geneé Isitt har nok at gøre, og altid arbejder hun for andres vel. Artiklen er illustreret med 4 billeder. På det ene billede ser man Adeline sidde på den forblæste terrasse ved "Bakkehuset". I baggrunden ses de store villaer på Ildervej. Et andet billede viser den fornemme stue, hvor Adeline sidder sammen med Johanne og niecen Edith. Villaen overtages i øvrigt senere af den anden niece Adelina Cortzen – gift Hansen.

Tilbage i London i 1950 bliver Adeline dekoreret med Storbritanniens største orden for kvinder: "Dame Commander of the British Empire". I 1967 åbnes et nyt teater i East Grimstead i Sussex med navnet "Adeline Genée Theater". Det indvies ved en gallaballet aften, og her er kongehuset repræsenteret ved prinsesse Margaret og lord Snowdon, og den nu 89årige Adeline er humørfyldt og elegant som altid. Teatret eksisterer ikke mere.

Efter 2. verdenskrig er Adeline ofte på Ildervej 10 – meget tit sammen med Alexander og Antonia. Grosserer Cortzen dør i 1947 og begraves på kirkegården ved Frederikskirken. Familiegravstedet udsmykkes med et stort marmorkors. Her begraves senere en svigersøn og i 1970 Johanne Cortzen. Gravstedet er nu sløjfet, men inde i kirken findes et krucifiks, som ifølge indskrift på bagsiden er et minde om grosserer Cortzen, som i øvrigt var medlem af kirkens byggekomite. Krucifikset er vistnok bekostet af fru Cortzen. Når Adeline opholdt sig i Skåde, deltog hun ofte i gudstjenesten sammen med Johanne. Efterhånden som Adeline frigør sig fra sine opgaver i London, bliver der mere tid til ophold i

Skåde om sommeren, medens vinteren tilbringes i England. Hun glemmer ikke sine venner, er f.eks. ofte i Hinnerup, som i 1960 kvitterer med at opkalde en vej efter hende.

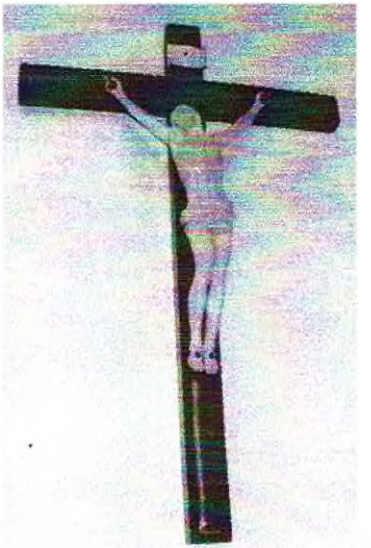

Medierne har også bemærket, at en verdensberømthed er kommet til Skåde. Der er artikler om Adeline i "Femina", "Tidens Kvinder" og landets aviser. Billedet på årsskriftets forside er fra "Demokraten" april 1960.

Adeline oplever mange gode somre i Skåde Bakker sammen med Johanne og dennes 2 døtre. Her har hun sin ridehest opstaldet, og hendes omgangskreds omfatter bl.a. kong Frederik IX, som allerede i 1953 havde gjort hende til Ridder af Dannebrog.

I øvrigt fortæller "Århus vejviser", at Dame Adeline Genée er ejer af villa "Rosenhøj" fra 1963 – 1970.

1970 er afslutningen for de 2 søstre. Johanne dør i februar (94 år gammel), og Adeline, som på det tidspunkt opholder sig hos en nevø til Frank Isitt, dør i slutningen af april (92 år gammel) og bliver begravet i London.

Krucifikset i Frederikskirken.

Der er ingen efterkommere af den store danserinde, men der er en del effekter bl.a. på teatermuseet i London, og i fødebyen Hinnerup findes på Egnsarkivet 5 store kasser med breve – avisudklip – fotos m.

Disse kassers indhold har sammen med bogen
"Adeline Genée"
A Lifetime of Ballet under Six Reigns
af
Ivor Guest
1958
været hovedkilderne til denne beretning.

Ejner Pytlich.

Kaj Nielsen, der er forhenværende kirkegårdsgartner ved Frederikskirken, fortæller følgende om sin barndom:

Jeg er født i 1938. Jeg boede i teglværkshuset nede ved Moesgård. Hvis man kører ned mod stranden, ligger der på højre side af vejen en gul toiletbygning, og nede bag den ligger der et langt hus med stråtag. Huset rummede 2 lejligheder, og mine forældre og jeg boede i den ene.

Senere blev Strandkroen bygget. Den lå til venstre for toiletbygningen, der hvor der i dag er parkeringsplads. Det var en stor træbygning, der senere blev revet ned og flyttet til Lyseng Idrætsanlæg, hvor den i mange år tjente som klubhus. Bygningen er senere nedbrændt. Det, jeg husker bedst fra opførelsen af Strandkroen, er, da de skulle lave brønd. Der kom en bil med brøndringe og andre materialer, men den kørte fast, så Zonens kranbiler måtte arbejde i flere timer for at få bilen fri. Det var nok en af de større oplevelser, vi havde dengang. Der var jo ikke meget liv derude.

Senere kom tyskerne og beslaglagde kroen og det omkringliggende område. Kroen blev bl.a. anvendt som rekreationssted for soldater, der kom fra krigen og skulle hertil for at slappe af. Jeg husker, at der kom nogle fra Finlandskrigen. Det, der står tydeligst i min hukommelse, er, at de havde slagtet nogle grise oppe i skoven og havde hængt disse op i træerne. Jeg kan stadig huske, da vi kom forbi og så grisene, der var lyse, hænge og slaske mod de mørke træer. Da var der nogen, der løb meget hurtigt hjem. Ellers var vi nok ikke særlig bange for tyskerne. Vi var nok ikke klar over, hvor alvorlig situationen var.

Dagligdagen gik normalt roligt og stille, men aftnerne var nok det tidspunkt, der skete mest.

Vi havde ikke toiletter, som vi har i dag. De var ude i Guds fri natur. Jeg husker, når vi skulle derud om aftenen. Hvis det var måneskin, kom der tit flyvemaskiner, der fløj meget lavt, og hvis skygger var så livagtige, at de gjorde mig så bange, at der kunne

gå flere dage, før mine forældre fik mig til at gå derud alene, når det var mørkt.

Ved Strandkroen var der opstillet maskingeværer. Da vi en eftermiddag hørte en flyvemaskine, begyndte maskingeværerne pludselig at skyde. Det var vi ikke vant til, så vi skyndte os ud og nåede lige at se, at flyet åbenbart var blevet ramt, for der kom mørk røg fra det. Jeg mener, det var et fly, som faldt ned ovre ved Samsø, og hvor besætningen, så vidt jeg ved, blev reddet og kom til Skåde Bakker, hvor de blev tilset af en læge og senere sendt til Sverige. Det er, hvad jeg har hørt – uden dog at kunne sige, om det er rigtigt.

Ved Strandkroen var der selvfølgelig vagter, og de var normalt vældig flinke, men når der kom nye, var vi lidt bange for dem, for dem kendte vi jo ikke. Vi havde stor respekt for dem.

Min far arbejdede i treholds skift på teglværket. Når han skulle hjem, cyklede han ned til toiletbygningen. Derfra gik der en sti over til vores hus. Stien gik nedad et sted, så han forsvandt for vagterne, og var det nye vagter, kunne de godt finde på at skyde efter ham.

En ting, vi altid var bange for, var spærreballonerne, der hang over skibene, der tit lå på en række ude i bugten. Det skete, at en ballon rev sig løs og drev ind over land. Vi kunne først høre den som en hvislende lyd, når den var inde over land. Engang så vi en ballon, der kom tæt på en gren, der var så tyk som en arm. Dens wire rev grenen over som ingenting.

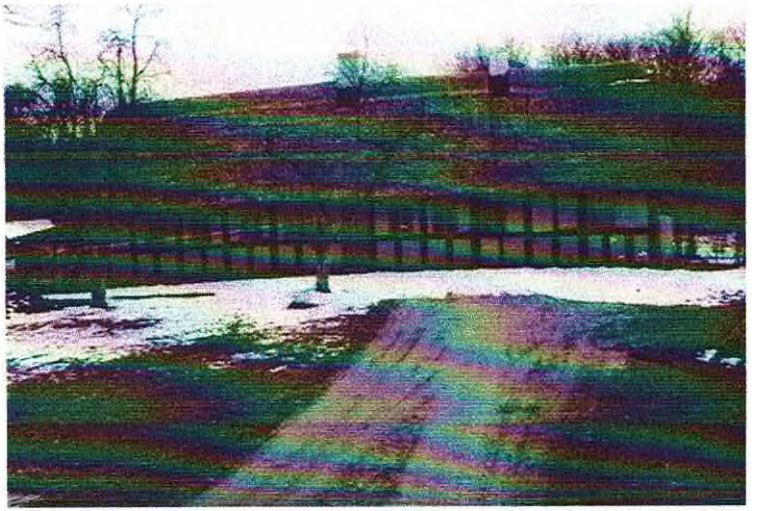
En anden ting var, når tyskerne holdt skarpskydning. Det foregik med kanoner på den store mark til venstre for kiosken. Målet var attraps af tanks, biler og andet, der var stillet op ovre ved Fiskerhuset og op mod skoven. Det vil sige, at vi så at sige stod lige midt imellem. Hvis far var hjemme, kunne vi godt få lov til at stå ude imellem træerne og se til, men hvis det var mor, der var hjemme, blev vi altid jaget ind.

Når de holdt skarpskydning med morterer, maskingeværer eller håndvåben, hvilket ofte skete i nærheden af vores hus, var det altid spændende at komme ud bagefter og finde patronhylstre.

Som fortalt havde vi das i haven. Hvis der var skarpskydning, stod der vagt ved døren, så vi ikke kunne komme derud.

Den 4. juli 1944 sprang et ammunitionsskib i luften inde i Århus Havn. Det var en dejlig sommerdag, og min mor holdt storvask. Jeg sad på trappestenen. Pludselig kunne vi høre ligesom en torden, der blev højere og højere, og til sidst kom der et ordentligt brag. Derefter begyndte det at blæse, og alle bladene blæste af vores kirsebærtræ. Det var lufttrykket, der nåede ud til os, og vi kunne se, at luften over byen blev kulsort.

Min far var på arbejde på teglværket – det var Kragelund Teglværk. Lufttrykket var så kraftigt, at alle hætterne røg af ovnen. Formanden, der boede i formandsbygningen, kom løbende over for at, om det var ovnen, der var sprunget i luften.

"Teglværkshuset". Foto ca. 1980.
Huset tilhørte oprindeligt Moesgård, som havde et lille teglværk tæt ved "Fiskerhuset".